

**MARIA BUCIUCEANU-VRABIE, NINA CESNOCOVA,
OLGA GAGAUZ, GHEORGHE PALADI, OLGA PENINA,
MARIANA PISCENCO, OLGA POALELUNGI, INGA
CHISTRUNGA-SÎNCHEVICI, ANDREI STURDZA,
Satul moldovenesc din perspectivă sociodemografică,
Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, Institutul
de Integrare Europeană și Științe Politice, 2012**

Lumea rurală continuă să reprezinte o arie centrală de interes în cercetările sociale contemporane. Particularitățile în abordarea acestui domeniu sunt date, însă, de configurația concretă a realității investigate. Acest lucru determină ca, în momentul de față, să putem identifica o puternică asociere între temele de cercetare dominante și caracteristicile comunităților investigate. Studiile desfășurate în vestul Europei tind să fie focalizate pe teme precum agromediu, dezvoltare durabilă și politici în domeniu alimentar. Pe de altă parte, abordările adresate spațiului fost-comunist cunosc o concentrare pe subiecte specifice, precum impactul schimbării regimului de proprietate funciară, evoluția socioeconomică a zonelor rurale, politici de dezvoltare a satelor și sectorului agricol. O privire de ansamblu asupra tematicii studiilor publicate de cercetătorii din vestul și estul continentului european reliefează, în acest sens, o pronunțată diferențiere în ceea ce privește atât subiectele abordate, cât și orientările teoretice dominante. Această situație pleacă de la configurația diferitelor forme de agregare a vieții rurale la nivel societal înregistrată în statele din vestul continentului, comparativ cu țările din fostul spațiu comunist din Europa de Est.

Lucrarea *Satul moldovenesc din perspectivă sociodemografică*, publicată în anul 2012 de către un colectiv de cercetători ai Institutului de Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Moldovei, se înscrie în totalitate, în ceea ce am putea numi, plecând de la dihotomia evidențiată mai sus, modelul dominant al studiilor rurale est-europene. Volumul de față, cu un puternic caracter expresiv, constituie o adevărată diagnoză a stării sociale, economice și demografice a lumii rurale din Republica Moldova, reușind să ofere o imagine validă și cuprinzătoare asupra coordonatelor, problemelor și provocărilor lumii satului basarabean actual, dar și asupra evoluțiilor consemnate la nivelul acestuia în ultimele decenii. Analiza situației populației rurale din Republica Moldova este importantă atât prin prisma ponderii foarte ridicate înregistrată de această categorie socială, cât și prin coordonatele economice și de stil de viață asociate populației în cauză.

În primul capitol al lucrării, dr. Mariana Piscenco prezintă situația socioeconomică și bunăstarea populației rurale, evidențiind fluctuațiile macroeconomice de după 1990, ce au avut un impact deosebit asupra nivelului de trai al populației. Astfel, perioada 1991–1999 a fost marcată de efectele sociale negative ale proceselor de restructurare a economiei centralizate. În acest interval, standardul de viață al populației, indiferent dacă facem referire la cea urbană sau la cea rurală, a cunoscut un regres evident, comparativ cu perioada comunistă. După anul 2000, ca urmare a creșterii PIB, această situație a înregistrat o îmbunătățire semnificativă, odată cu dezvoltarea activităților din sectorul terțiar și stabilizarea evoluției industriei. Sectorul agricol a consemnat o evoluție negativă, dominat fiind de un nivel redus al productivității și caracter autarhic. Marea majoritate a populației rurale, dependente de evoluții din sectorul agricol, a fost nevoită să se confrunte cu problemele cauzate de randamentul redus al activităților de profil, fiind plasată, astfel, într-o zonă de vulnerabilitate economică și socială accentuată.

Dr. Maria Buciuceanu-Vrabie realizează, în capitolele doi și trei ale lucrării, o prezentare a situației demografice în rural, reliefând modul în care, în decursul ultimelor două decenii, coordonatele evolutive ale populației s-au înscris în tendințele descrise de teoria *celei de a doua tranziții demografice*. Astfel, ultimii ani au fost caracterizați prin spor demografic negativ, reducerea natalității și fertilității și creșterea ponderii populației vârstnice. Cu o pondere a populației rurale în creștere după 1990, Republica Moldova (58% în 2010, comparativ cu 53% în 1990), consemnează o evoluție opusă tendinței înregistrate la nivel european. Principalele cauze ale procesului de dezurbanizare se găsesc în zona economică, în special în dezagregarea activităților industriale concentrate în centrele urbane.

Capitolul patru, redactat de dr. Olga Gagauz, este dedicat analizelor privind natalitatea în mediul rural și potențialul reproductiv al populației. În acest sens, scăderea fertilității a apărut ca un rezultat al modificărilor de structură demografică și al modificării stilurilor de viață ale populației. Chiar dacă rata fertilității totale în rural se situează la valori superioare celei din mediul urban, nivelul acesteia este inferior pragului de înlocuire a populației, cea ce va conduce, în lipsa unor măsuri eficiente de stimulare a natalității, la adâncirea decalajelor demografice actuale. În continuarea analizelor privind natalitatea și fertilitatea în rural, capitolul cinci al volumului urmărește evidențierea comportamentelor și strategiilor adoptate de familiile tinere. Astfel, modelul uniunilor consensuale tinde să capete avânt în rândul tinerilor, căsătoria producându-se la vârste semnificativ mai înaintate decât în urmă cu 20 de ani. Această transformare este explicată de către autori ca reprezentând, în primul rând, o consecință a contextului social. Cu alte cuvinte, motivele de ordin economic sunt cele principale în amânarea întemeierii unei familii, chiar dacă nici cauzele ce țin de sfera deciziilor personale nu trebuie minimizate. Astfel, concluziile studiului arată că, din punct de vedere valoric și atitudinal privind viața de cuplu și căsătoria, tinerii din mediul rural tind să adopte un stil de viață urban, în timp ce dificultățile economice sunt considerate a reprezenta principalele bariere în calea întemeierii unei familii.

Acad. dr. Gheorghe Paladi prezintă, în capitolul șase, modul în care a evoluat mortalitatea în ultimele trei decenii, în timp ce c.s. Olga Poalelungi, realizează, în capitolul opt, o analiză asupra migrației externe și a impactului acesteia asupra evoluției populației rurale. Dacă în ceea ce privește evoluția mortalității și morbidității datele statistice sunt suficiente pentru descrierea situației înregistrate, în ceea ce privește migrația externă, situația este mult mai complexă. Cu toate că dimensiunile exacte ale fenomenului migraționist nu pot fi estimate, impactul acestuia asupra natalității este evident. În mod clar, unul dintre factorii principali în instaurarea sporului demografic negativ în rural ține de extinderea modelului migrației externe pentru muncă a tinerilor.

Pe baza datelor ce ilustrează analizele cuprinse în acest volum, perspectivele de evoluție ale populației rurale converg către instaurarea unei situații de pronunțat declin. Autorii volumului de față trag, astfel, un semnal de alarmă și invocă necesitatea unor măsuri de stimulare a natalității, ce trebuie însă căutate în sfera politicilor economice, deoarece cauza reducerii natalității nu este neapărat una demografică, ci, mai cu seamă, una ce ține de sfera problemelor economice pe care populația tânără le înregistrează.

Flavius Mihalache

IOAN MĂRGINEAN, (coord.), *Profiluri teritoriale ale calității vieții*, București, Editura Academiei Române, 2013

Volumul, apărut la Editura Academiei Române, în anul 2013, este scris de un colectiv de cercetători ai Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV). Autorii fac parte dintr-un colectiv de cercetare specializat în analiza calității vieții.